

## **Politiek en Media**

### **De perceptie van Vlaanderen in de Franstalige pers**

Christophe DEBORSU  
RTBF Journalist



*Voorbeschouwing*

Wat volgt, is mijn persoonlijke visie als basisreporter. In geen geval kan het beschouwd worden als het standpunt van de RTBF.

*Dag Dames en Heren,*

Hartelijk dank voor de uitnodiging. Ik voel me vereerd en, ja, ontroerd vandaag. Het is de eerste keer in mijn leven dat ik als journalist hier spreek, aan de K.U.Leuven, de universiteit waarvan ik afgestudeerd ben.

Het feit dat ik van hier kwam heeft trouwens voor problemen gezorgd in het begin van mijn carrière. De RTBF erkende alleen mijn in het Frans behaalde diploma van de middelbare school en niet mijn Vlaams universiteitsdiploma in de Rechten. Ik heb om die reden een bevordering als eindredacteur aan mijn neus zien voorbijgaan. Ondertussen is het rechtgezet. Maar ik ben ondertussen eindredacteur af. Voor alle duidelijkheid: dit heeft niets te maken met de duistere invloed van Yves Leterme.

## **I. Yves en de Franstaligen**

Ik wil beginnen met een bekentenis: ja de RTBF in het algemeen en ik in het bijzonder hebben de indruk kunnen wekken Yves Leterme te “zoeken”.

Ja, collega’s journalisten als Yvan De Vadder en Kathleen Cools van de VRT verweten ons onze militante journalistiek.

Ja, Yves Leterme zei ooit collega politici te kennen dit ons vergeleken met R.M.C., en het ging niet over Radio Monte-Carlo.

Leterme zou onze geliefkoosde schietschijf, onze uitverkoren doelwit, de te vloeren tegenstander zijn geweest.

Wie dit zegt overdrijft, natuurlijk. U kent de journalisten, en de politici. Eén punt hebben ze gemeen: ze zijn altijd geneigd om de werkelijkheid op te fleuren.

Maar ik beken, ik biecht het op, ik geef het toe:

- de RTBF is een Franstalig medium dat door de Franse gemeenschap wordt gefinancierd
- de directie van de RTBF bestaat 100 % uit Franstaligen: er is geen sprake van een Vlaams tegengewicht in de hiërarchie, dat nochtans meer dan welkom zou zijn om onze berichtgeving (nog) evenwichtiger te maken.
- journalisten behoren tot een taalgemeenschap, tot een bepaalde leefwereld en moeten tot op een zekere hoogte hun publiek volgen.

De deontologische code van de RTBF maakt trouwens duidelijk (hoofdstuk 1, artikel 1) dat de openbare omroep zich prioritair richt naar het publiek van de Franse Gemeenschap van België.

Nu: **Leterme is de man die de Franstaligen niet als premier wilden hebben.** De man die (in de geest van een deel van het publiek) ons, zogezegd, “uitschold”: “De Franstaligen zijn Intellectueel niet in staat het Nederlands te leren” is de enige zin van een Vlaamse politicus die elke Waal van buiten kent.

Toen we vernamen dat hij federaal premier wilde worden en dat hij de meeste kansen maakt om dit effectief te worden, hebben de RTBF-journalisten hem aandachtig gevolgd.

1. Omdat de Franstaligen hem al goed kenden. Televisie pakt graag uit met bekende gezichten, op dat gebied doet men precies hetzelfde aan beide kanten van de taalgrens.
2. Omdat we wilden natrekken of zijn beruchte uitspraken in *Libération* toeval waren of kenmerkend voor de man.

En heel vlug, heeft onze toekomstige (?) premier de Franstalige pers verrast. En dit is een basisregel van de journalistiek: als iets een journalist verrast, heeft het vaak nieuws waarde.

De man die Wallonië als *een rugzak vol kasseien die Vlaanderen ertoe belet de wereldtop te bereiken* (cfr een interview in Dag Allemaal) leek niet onberispelijk.

Nu, als je iemand zoals de heer Leterme de andere gemeenschap van zijn land zo sterk de les leest, moet je zelf 100 % in orde is. Anders werkt het als een boemering.

Een principe dat 2000 jaar oud is, zal de CD&V-topman niet ontgaan zijn:

*De splinter in het oog van je broeder zie je, maar de balk in je eigen oog zie je niet.*

Met de moderne media, zal de balk in je eigen oog nu wel zichtbaar worden gemaakt. Dit is een algemeen principe, waarschijnlijk overgeërfd van de Angelsaksische wereld. En voor Leterme, bleek iets er inderdaad iets niet te kloppen.

## II. Debbie & Nancy

De eerste val van Yves anno 2007 in de Franstalige media vond plaats in het programma **Debbie & Nancy** van de VRT, een paar weken voor de verkiezingen. Yves Leterme en Johan Vande Lanotte stonden er met een reddingsboei rond de nek en een lange baard op een eiland.

Naar aanleiding daarvan, heb ik Joëlle Milquet geïnterviewd. Die zei in het journaal dat de verschijning van Leterme beneden alle peil was. Het stuk kan nu beschouwd worden als een voorteken van de spaakgelopen relatie tussen Yves en Joëlle.

*DVD met fragment Debbie & Nancy*

De prominente rol van de kampioen van het “goed bestuur” in de uitzending heeft de Franstalige journalisten sterk verbaasd. Want, In Franstalig België, worden politici veel minder opgevoerd in entertainmentprogramma’s. Shows zoals *Debbie & Nancy* en zelfs *De slimste mens* bestaan niet eens.

De enige “recente” uitzondering (het dateert toch al van 2004) was een stunt van Joëlle Milquet en Didier Reynders (ja, toen kon het duo blijkbaar nog samen functioneren) in een programma voor het goede doel, Cap 48. Ze moesten woorden van een liefdesliedje uitbeelden (hun relatie was wellicht van korte duur) Sindsdien: niets meer.

Politiek is iets “ernstigs” in het Zuiden van het land. Zoals in Frankrijk. Franstalig België leeft nog in de katholieke opvatting die de privésfeer beschouwt als een vertrouwenskwestie tussen priester en gelovige. Wat privé is, is biechtgeheim, zeg maar.

Vlaanderen behoort stilaan meer en meer tot de protestantse, Angelsaksische levensfeer waar zelfs de privé-woonkamer niet door gordijnen van de buitenwereld wordt afgeschermd: transparantie staat voorop.

### III. Privé-leven

Zo spreken we ook veel minder over het privé-leven van de politici in de pers. Er zijn bij ons veel meer taboes op dat vlak dan in Vlaanderen

*Voorbeeld:*

Het liefdesverhaal van OpenVLD-kamerlid Rik Daems en zijn PS-collega Sophie werd in de Franstalige pers amper gebruikt. Zeker op de RTBF. Ze verschenen pas 6 maanden na de geboorte van hun kind in een praatprogramma, en waarvan het thema over de Waals-Vlaamse verhoudingen in het algemeen ging.

In Franstalig België bestaan er geen “boekskes” à la *Dag Allemaal* of *Het Laatste Nieuws*.

Maar, de recente evolutie rond de liefdesperikelen van de Franse president Sarkozy en topmodel Carla Bruni doen me denken dat het onderscheid publiek-privé binnenkort ook bij ons zal vervagen. Want Frankrijk geeft meer dan ooit de toon in het België waar men Frans spreekt.

### IV. Marseillaise

De tweede keer dat Yves Leterme de hele Franstalige pers tegen zich in het harnas joeg vond plaats op 21 juli 2007, bij zijn verwarring tussen la Marseillaise en de Brabançonne.

*DVD Marseillaise*

Het stuk heeft voor ophef gemaakt in de Franstalige pers, en niet enkel omwille van het verkeerde volkslied:

- Waar ik de nadruk legde als journalist, was niet het misverstand Brabançonne/Marseillaise, maar vooral het gebrek aan kennis van de “vaderlandse” geschiedenis van meneer Leterme.
- De Waalse premier, Rudy Demotte en zelfs de federale premier Verhofstadt wisten ook weinig van het Belgische verleden af. Maar de sluwe wijze waarop Guy Verhofstadt zijn plan trok in de reportage, onderstreepte des de meer de streeve reactie van formateur.
- Want ja: Yves Leterme heeft een foute reactie. Na het Te Deum, wil ik hem om uitleg vragen. Maar hij gunt me geen blik meer. De beste uitweg voor de formateur bestond erin te verklaren dat hij moe was, dat hij maar anderhalve dag vakantie genomen heeft dit jaar – en dan nog in de caravan van de Tour de France, wat niet noodzakelijk heel ontspannend werkt. Kortom, hij werkt zich kapot aan de toekomst van dit land, en in die omstandigheden kan iedereen iets verkeerd zingen
- Zijn opvoering van de Marseillaise was waarschijnlijk te wijten aan een eenvoudige verstrooidheid van 4, 5 seconden. Maar voor vele Franstaligen was het een bevestiging dat Yves Leterme zich niets van België aantrok. Vergeet niet: Yves Leterme is ook de man die zei dat hij federaal premier wou worden omdat het de beste functie om de Vlaamse belangen te verdedigen... geen fraai vooruitzicht voor ons. Hij wist dat hij op zijn hoede moet zijn, dat niet enkel Laurette Onkelink hem als *un homme dangeureux* beschouwde. Maar hij bleef flateren. Dat kwam zijn reputatie van goede bestuurder niet ten goede. Jean-Michel Javaux, topman van Ecolo zei in ons journaal op 22 juli 2007: “Ik was er nochtans van overtuigd dat meneer Leterme intellectueel in staat was om de Brabançonne te leren”.
- Maar weeral, ik beken: de Franstalige media werkte toen met de grote artillerie en kon de indruk wekken ten laste te werken. Nog een voorbeeld. In zijn interview in Libération, in de zomer 2005, zei Leterme dat “België is geen waarde op zich had”. Dat hij eraan toevoegde dat Vlaanderen ook geen waarde op zich was en dat de mensen belangrijker waren dan elke staat dan ook heeft de Franstalige pers niet genoeg onderlijnd.

## V. Wie is schuldig: de pers of de politiek?

Alles wat draait rond Yves Leterme, is vooral een schoolvoorbeeld van de samenwerking tussen de politiek en de pers.

Wie wilde Leterme afmaken? De mensen, de pers, de politici? Vooral de Franstalige (en Vlaamse, maar hier ga ik niet verder op in) politici, denk ik, die in hem de ideale vijand zagen.

De redenering – in de ogen van de MR en de PS – was simpel: Als de Vlaamse kandidaat premier zo'n boeman in de ogen van de Franstaligen wordt, hebben we misschien na 34 jaar, na Edmond Leburton, dus, eindelijk opnieuw een Waalse premier. En zowel Di Rupo als Reynders ambiëren het ambt.

*Recent voorbeeld* om dit te staven. In een stuk in het TV-journaal op 4 januari, toonde ik aan dat Reynders en Leterme zich vriendelijk gedroegen tegenover elkaar. Ik stelde vast dat goede persoonlijke banden een gunstige invloed kon hebben op het komende octopusoverleg.

### *DVD Leterme-Reynders*

Reynders was heel boos op mij en maakte duidelijk in *Télémoustique* (19 januari 2008) dat Leterme zijn vriend niet was. “*Nous sommes en désaccord profond sur toute une série de sujets. Ne retenir que nos sourire ne donne pas une image de la réalité*”.

Voor de CDH waren de vermeende blunders van Leterme dan de ideale gelegenheid om, via hem, afstand te nemen van de “te Vlaamse” standpunten van het kartel CD&V-NVA, nochtans de natuurlijke bondgenoot van de CDH in het kader van de oranje-familie.

## **VI. Karrewiet**

Een maand na de Marseillaise komt er nog het Karrewiet-incident.

Jullie kennen allemaal het jeugdjournaal van de VRT.

Yves Leterme geeft een interview aan de jonge Daan. Daarin zegt hij dat een oplossing aan de crisis erin bestaat geld aan het Franstalig onderwijs te geven. Hij zegt ook dat hij de Vlaamse leeuw verkiest boven de Brabançonne.

De redactie van de VRT, in casu Ivan De Vadder, waarschuwt ons dat het programma bestaat en dat het ons kan interesseren.

Vooraleer te beslissen of we al dan niet een stuk maken, bellen we Waalse politici en tica op. De reactie van Joëlle Milquet is genoeg om de knoop door te hakken: ja een stuk in het journaal dringt zich op. De mate waarop politici al dan niet reageren is bepalend voor de beslissing een stuk al dan niet te maken. En als het Yves Leterme betrof, was het altijd troef.

Mevrouw Milquet verklaarde namelijk dat Leterme de Franstaligen wou omkopen door geld aan het onderwijs te beloven in ruil voor een staatshervorming.

Ze besloot dat hij beter zou moeten zwijgen in plaats van over een of ander volkslied te zeggen.

Voldoende controversiële stof voor een onderwerp. De VRT kreeg ook de reactie van Joëlle Milquet die we hadden opgenomen, en zond haar uit in het 7uur- journaal.

*DVD Karrewiet*

## **VII. Grensoverschrijdende banden VRT-RTBF**

Het Karrewiet-verhaal illustreert het perfect: dankzij de lange politieke crisis, hebben Franstalige en Vlaamse journalisten nauwere banden ontwikkeld. De onderhandelaars geven nu eenmaal vaker tips aan reporters van de eigen taalgemeenschap.... die de journalisten even snel doorspeelden aan de anderstalige collega's;

Door de dagelijkse uitwisseling van die tips tussen media van Noord en Zuid, stijgt de verstandhouding onder de perslui en de kwaliteit van elk medium. Ik ben al 20 jaar journalist. Los van enkele incidenten (zie supra... en ook infra), vind ik dat de berichtgeving aan beide kanten van de taalgrens nooit zo goed en genuanceerd over de andere gemeenschap is geweest, in tegenstelling tot wat sommige (militante?) collega's beweren.

## **VIII. Bart De Wever**

De Wever is nog meer dan Leterme de vijand nummer 1 van de Franstalige politici. Hij wil van België af. Dit kan niet door de beugel, niet waar?

Dus: als hij een misstap doet, gaat de Franstalige politici en derhalve de perswereld er in het lang en in het breed over uitsmeren.

*Voorbeeld:*

Op 29 oktober 2007 verklaarde de voorzitter van de NVA dat de excuses van Patrick Janssens aan het adres van de Joodse gemeenschap "gratuit" waren.

Niet minder dan 9 minuten 40 seconden van het RTBF-journaal zijn eraan gewijd, met allerlei boze reacties.

Bij wijze van besluit, heeft onze hoofdredacteur "Binnenland" het standpunt van de redactie uiteengezet. Het gebeurt zeldzaam. En het was, laat ons zeggen, niet omfloerst...

*DVD plateau de Ghellinck*

Dit zijn zeer scherpe bewoordingen.

En weeral een bekentenis.



10 à 12 % van de Walen zijn indépendantistes. Bij de Franstalige journalisten is het waarschijnlijk meer,

- omdat ze de Vlaamse pers elke dag lezen en inzien hoe groot de kloof is tussen de gemeenschappen
- omdat ze de scheiding professioneel zouden willen meemaken: het is toch een gouden thema voor een journalist, iets dat je maar één keer in je beroepsleven kan beleven.

Maar toch: ondanks een paar uitzonderingen, denk ik niet dat die beschouwingen een rol spelen in onze berichtgeving. Hoofdstuk 1, Artikel 3 van de deontologische code van de RTBF bepaalt duidelijk:

*“Par ses programmes, la RTBF veille à rassembler les publics les plus larges possible tout en répondant aux attentes des minorités socioculturelles et à refléter les différents courants d’idées de la société sans aucune discrimination notamment culturelle, raciale, sexuelle, idéologique, philosophique ou religieuse et sans ségrégation sociale. Ses émissions tendent à provoquer le débat et à clarifier les enjeux démocratiques de la société, à contribuer au renforcement des valeurs sociales, notamment par une éthique basée sur le respect de l’être humain et du citoyen, à favoriser l’intégration et l’accueil des populations d’origine étrangère”.*

## **IX. De pers en de journalist: grensoverschrijdende en informele verzoenende bijeenkomsten**

Naarmate de politieke crisis bleef duren, is het aantal informele contacten gegroeid tussen journalisten en politici over de taalgrens heen.

*Voorbeeld:*

Om de plooiën glad te strijken tussen de Waalse pers en zichzelf heeft Yves Leterme bijeenkomsten georganiseerd met de Waalse journalisten rond een ontbijt tafel. Dehaene deed dat vaak toen hij premier was.

Het gebeurde begin oktober 2007.

De RTBF kwam als laatste, na alle kranten en RTL.

Op de eerste afspraak om 8 uur s’ morgens, verscheen de formateur niet. Hij stond in de file en dan was het te laat.

Op de tweede afspraak, op 12 oktober was hij er wel. Hij gaf ons een paar niet heel onthullende details over de formatie, over de timing ...

Maar de inhoud primeerde niet. Essentiëler was dat het contact opnieuw werd aangeknoopt. De sfeer was goed. Ik heb een weddenschap met hem afgesloten: tegen 15 november 2007 bent u eerste minister. Ik wedde van ja, hij van nee. Ik heb uiteraard verloren. Inzet: 50 €. Eigenlijk niet zo duur voor een verzoening.

## X. Jo Vandeurzen heeft spijt

Nog iets: Jo Vandeurzen vertrouwde me toe in november dat hij veel te weinig naar de Franstalige pers toe had gewerkt, dat hij er zelf spijt had dergelijke informele gesprekken niet meer georganiseerd te hebben.

Als je de tijd niet neemt je standpunt genuanceerd te ontwikkelen, is het risico op karikatuur nooit ver weg.

Volgens hem, was één van de oorzaken van het falen van oranje-blauw: via de Franstalige journalisten, had de CD&V zich meer *aanvaardbaar* hebben moeten maken tegenover de opinie in het Zuiden.

## XI. RTBF als acteur: Bye Bye Belgium

De impact van Bye Bye Belgium hadden we totaal **onderschat**. Anders zou de administrateur generaal van de RTBF nooit zijn fiat hebben gegeven. Achteraf gezien is het immers gebleken dat hij zijn job bijna kwijtspeelde.

Voor *la petite histoire*, werd het geld om het dure programma te financieren gevonden dankzij Bernie Ecclestone: dankzij het bedrag dat vrijkwam na het afschaffen van de F1 Grand Prix in Francorchamps in 2006.

### *DVD Bye Bye Belgium*

Met Bye Bye Belgium wilde we inderdaad het einde van het land op de Franstalige agenda zetten.

We voelden iets bewegen in het Noorden, met de opkomst van CD&V-NVA en de roep alom voor een brede staatshervorming na de verkiezingen.

Zowel CD&V als Open VLD hebben het confederalisme op hun programma.

In Franstalig België zegt men hierover: het confederalisme is *het fédéralisme des cons*: volgens onze juristen, komt confederalisme neer op het einde van het land. Zie de Sovjet-Unie, na 1991, die ook confederaal wilde worden. Het heeft een paar maanden geduurd.

We zagen ook dat meer dan 1/3 van de verkozenen in het Vlaams parlement voor de onafhankelijkheid van Vlaanderen gewonnen was (VB + LDD + NVA + in minder mate Spirit).

De bedoeling van de makers van het programma was dat de mensen werkelijk zouden aanvoelen hoe ze zouden reageren bij de echte onafhankelijkheid. Het is geen hypothese meer. Het gebeurt werkelijk. Iedereen moet dus uitmaken wat zijn positie is daartegenover.

*Gevolg:*

Het was gedurende een maand het belangrijkste thema in de pers en ook onder de gewone mensen. Het was ook niet meer dan één maand.

Sommige willen nu laten uitschijnen dat dit programma een impact heeft gehad op het falen van formateur Leterme. Larie. Zoals Brusselse humoristen zegden over de televisie: *Dans deux minutes, vous aurez tout oublié.*

## **XII. Et pour les Flamands la même chose**

Wat er ook van zij, journalisten hebben – een beetje – macht.

De RTBF heeft bijvoorbeeld de politieke schandalen in Charleroi veroorzaakt door de zaak rond de intercommunale ICDI te onthullen in Questions à la Une.

Maar onze macht bestaat alleen als we de indruk geven dat we die op een evenwichtige wijze gebruiken.

Dus: als we de schandalen in Charleroi aan de kaak stellen, moeten we absoluut de indruk wekken dat we even hard zijn als er elders schandalen zijn. In Vlaanderen, bijvoorbeeld.

In die zin, hebben de affaires in Charleroi ervoor gezorgd dat we, *bijvoorbeeld*, behoorlijk wat aandacht hebben besteed aan de zaak rond Fientje Moerman en Rudy Aernoudt en aan de vermeende omkoopaffaire in Mechelen.

In een zekere zin betekende het uitbreken van die affaires ook een vorm van troost voor de Waalse publieke opinie: “rotte appels” bestonden ook in Vlaanderen, we waren niet meer alleen.

*Voorbeeld*

Mechelen, waar een schepen en een topambtenaar achter de tralies zijn beland: het is misschien even erg als in Charleroi, hebben we gezegd. Ik zei ook dat Mechelen nu Charleroi-aan-de-Dijle werd genoemd in de Vlaamse pers

*DVD “Charleroi a/d Dijle”*

Het is geen geheim: in het Zuiden, ontwikkelen we een minderwaardigheidscomplex ten opzichte van de Vlamingen: ze doen het beter op economisch, sociaal, bestuurlijk vlak.

Onze eigen publieke opinie “deugd doen” door haar te laten zien dat het “bij hen” niet zo beter gaat dan “bij ons”, kan dus een bekorning zijn. Ik denk niet dat het een bewuste redenering is. Maar dit kan toch een rol spelen in onze berichtgeving. Journalisten zijn maar mensen en willen het moreel van onze medemensen soms ook opkrikken. Voor zover het objectief verantwoord en op harde feiten gestaafd blijft, uiteraard!

### **XIII. Pour les Wallons, la même chose**

Vlaamse politici hebben zich vaak hard aangepakt gevoeld door de RTBF.

Ik wil hen geruststellen.

Waalse politici pakken we ook hard aan.

Zo is bijvoorbeeld het onderwerp dat ik gemaakt had over het Marshallplan in de zomer 2005 te schamper bevonden door een zekere Di Rupo.

Ik werd prompt berispt na het uitzenden van de reportage.

#### *DVD Marshallplan*

De nieuwsredactie heeft twee wachtwoorden meegekregen van de directie: lef en voortreffelijkheid. Lef, zonder onderscheid van wie er het voorwerp van uitmaakt.

Er blijft echter een grondig verschil. Je krijgt een berisping als een Waalse politicus protesteert bij de RTBF-hiërarchie omdat je te ver zou zijn gegaan. Het gebeurt minder als een Vlaamse politicus klachten heeft.

### **XIV. Waar zijn de Vlamingen?**

Vlaamse politici zijn overigens een “bedreigde mensensoort”, op de Franstalige zenders. Afgemeten aan de tijd dat federale regeringsleden aan het woord worden gelaten (en zonder de ‘taalneutrale’ premier mee te rekenen), bestaat de federale regering op Vlaamse journaals voor 80 % uit Nederlandstalige ministers en op Franstalige journaals voor 80 % uit Franstalige ministers. De nieuwswaarde van een federale minister, die nochtans beleid voert voor het hele land, is dus afhankelijk van zijn taalrol. Dit schrijft de Antwerpse politicoloog Dave Sinardet in zijn doctoraatsproefschrift.

Hij voegt eraan toe dat 3 % van de zendtijd in de journaals aan de “overkant van de taalgrens” is besteed, al is dat iets meer op de Franstalige zenders dan op de Vlaamse.

### **XV. Besluit**

De kritiek heeft de Franstalige pers in het algemeen en de RTBF in het bijzonder niet gespaard.

Eén van de oorzaken is waarschijnlijk dat de Vlamingen, wegens de lange communautaire crisis, de Franstalige media hebben herontdekt. En die media zijn de uitdrukking van een publieke opinie en een politieke klasse die andere doeleinden nastreven dan hun evenknie in het Noorden van het land.

Maar soit. Radio Mille Collines, *militante journalistiek*: harde woorden... die we gehoord hebben.

We denken nu nog meer na over wat we zeggen en doen, als we over Vlaanderen berichten. Dit is de grote verdienste van de laatste 9 maanden. Debatten zoals vandaag zijn ook bijzonder verrijkend en gebeuren meer en meer. We kunnen niet doen alsof er niets gebeurd is.

Ik wil dus vooral die positieve punten onthouden, zoals Yves Leterme me aangeleerd heeft. En ik sta te uwer beschikking voor alle soorten vragen....